

MAREK BŁASZCZYK

W POSZUKIWANIU AUTENTYCZNOŚCI

Recenzja książki:

**Stefan Szary, *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna*,
Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa 2023**

ABSTRACT. Marek Błaszczuk, *W poszukiwaniu autentyczności* [In search of authenticity], edited by Sławomir Sztajer, Ewelina Berdowicz, „Człowiek i Społeczeństwo” vol. LX: *Religion and Culture Beyond Tradition: Contemporary Perspectives*, Poznań 2025, pp. 127–135, Adam Mickiewicz University. ISSN 0239-3271, <https://doi.org/10.14746/cis.2025.60.8>.

The article presents a critical approach to *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna* by Stefan Szary (Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa 2023). It discusses the main theses presented in the dissertation and invites to reflection on authenticity and the place and role of man in the world.

Keywords: authenticity, self-knowledge, self-understanding, existence, human being

Marek Błaszczuk, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Humanistyczny, Fosa Staromiejska 3, 87-100 Toruń, e-mail: marek_blaszczuk@onet.eu, <https://orcid.org/0000-0001-5518-0115>.

Książka Stefana Szarego zatytułowana *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna* (2023) jest nie tylko ciekawa i interesująca poznawczo, ale też niezwykle potrzebna. Stanowi bowiem swoistą próbę odpowiedzi na obserwowalny w kulturze współczesnej kryzys wartości, tożsamości i człowieczeństwa. A w szerszej perspektywie – postępujący zanik poczucia sensu życia. Praca ta wpisuje się więc w interdyscyplinarną, wieloaspektową i wielowątkową dyskusję na temat fundamentalnych problemów ludzkiej egzystencji. Nie chodzi tu jednak o rozważania *stricte* teoretyczne, spekulatywne, abstrakcyjne i akademickie („naukowe”), ile o namysł nad konkretnym ludzkim

życiem, specyfiką jednostkowego bycia-w-świecie. Książka Szarego stanowi tym samym zaproszenie do autorefleksji, wnikliwego wglądu w meandry własnej duszy, a nade wszystko – do poszukiwania prawdy o sobie samym (owej „subiektywnej prawdy”) (Kierkegaard, 2000: 41), otaczającym świecie oraz innych ludziach.

Stefan Szary jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie filozofii, profesorem i rektorem Wyższej Szkoły Edukacji i Terapii im. prof. Kazimierzy Milanowskiej w Poznaniu. Jest wiceprezesem Stowarzyszenia „Psyche Soma Polis” zajmującego się promocją zdrowia oraz wsparciem osób chorujących przewlekłe i psychosomatycznie, a także współpracownikiem Akademii Walki z Rakiem. Jest autorem takich publikacji, jak choćby: *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera* (Szary, 2005a), *Szlakami Sørensa Kierkegaarda. W dwusetną rocznicę urodzin filozofa* (Szary, 2013a), *Zasłuchani w słowo. Rozważania inspirowane nauczaniem Jana Pawła II* (Szary, 2005b), *Pytając o Boga. Refleksja z bł. Janem Pawłem II* (Szary, 2013b), *Impresje egzystencjalne. Rozważania filozoficzne* (Szary, 2013c), *Maryja w dziejach zbawienia* (Szary, 2006) czy *Mądrość gór. Czternaście dni w Szklarskiej Porębie* (Szary, 2019). Warto zaznaczyć, że głównym źródłem inspiracji Szarego jest filozofia dramatu Józefa Tischnera (którego jest uczniem), filozofia egzystencjalna Sørensa Kierkegaarda, filozofia dialogu Emmanuela Lévinasa oraz myśl autorów starożytnych (Sokrates, Platon, Arystoteles, Marek Aureliusz, Seneka, Epikur). W nawiązaniu do nich stawia on filozofii cele praktyczne, zwracając uwagę na potrzebę klaryfikacji ludzkiego istnienia (w tym urzeczywistnienia autentycznego sposobu bycia), samopoznania i samorozumienia.

Książka *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna* składa się z dwudziestu stosunkowo krótkich rozdziałów, rozpisanych na dwie części (każda po dziesięć rozdziałów). W każdym rozdziale poruszone jest jedno – subiektywnie przez autora wybrane – zagadnienie z zakresu szeroko rozumianej antropologii filozoficznej (rzec by można nawet: antropologii egzystencjalnej). Wokół niego też obracają się myśli poznańskiego badacza, który stara się je naświetlić, odwołując się nie tylko do refleksji filozoficznej (np. Blaise Pascal, Søren Kierkegaard, Fryderyk Nietzsche, Gabriel Marcel, Martin Heidegger, Emmanuel Lévinas, Józef Tischner) i teologicznej (np. św. Augustyn, Karl Rahner), lecz także do literatury (np. Edward Stachura, Czesław Miłosz, Rainer Maria Rilke, Hermann Hesse, Antoine de Saint-Exupéry), psychologii i psychoterapii (np. Antoni Kepiński, Erich Fromm, Viktor Frankl, Rollo May). Osadza więc omawiany problem w wielu różnych

kontekstach i na wielu różnych płaszczyznach, pokazując czytelnikowi możliwe jego interpretacje.

Szary nie wyczerpuje jednak żadnego z nich, zaledwie je sygnalizuje, nierzadko budząc, a niekiedy nawet wzmagając spory intelektualny niedosyt. Można wszakże odnieść wrażenie, że to jego świadomy i celowy zabieg. Pozostawiając mniejszy lub większy margines niedopowiedzenia, niejednokrotnie skrywając się w cieniu przywołanych spostrzeżeń filozoficznych autorytetów, pozostawia zarazem czytelnikowi miejsce na autorefleksję i samodzielne poszukiwania. Inspiruje, stymuluje i rozbudza ciekawość, ale nie oferuje „gotowych” odpowiedzi czy rozwiązań. Wydaje się, że autor – podobnie jak ongiś Sokrates czy Kierkegaard – pragnie skierować naszą refleksję na nas samych, wyrwać nas z uśpienia, które niechybnie wiąże się z wykonywaniem rutynowych czynności, codziennych zadań i obowiązków oraz powielaniem myślowych nawyków i przyzwyczajęń. Pragnie przy tym uświadomić nam egzystencjalny charakter ludzkiego doświadczenia, jego jednostkowość, ontyczną wyjątkowość i niepowtarzalność, przypominając, by „wrócić do samego siebie” oraz że „we wnętrzu człowieka mieszka prawda” (św. Augustyn, 1999: 788).

W tym sensie praca Szarego ma wymiar (auto)terapeutyczny, skłania bowiem do nieustannych poszukiwań własnego miejsca i roli w świecie, do lepszego i głębszego samopoznania. Swego czasu Wilhelm Dilthey powiedział, że „najbardziej cudownym fenomenem jest nasza własna egzystencja. Największą tajemnicą jest dla człowieka on sam” (Dilthey, 1982: 362). Owa konstatacja doskonale oddaje humanistyczne przesłanie książki poznańskiego badacza. Choć zarzucić jej można wybiórczość, narracyjną swobodę i pewną skrótowość wywodu, jej ogromną zaletą jest właśnie ranga podejmowanych treści – próba dotarcia do istoty człowieczeństwa oraz odsłonięcia specyfiki „bycia sobą”. To więc, co z jednej strony (zwłaszcza w środowisku akademickim) można postrzegać za wadę, z drugiej jest, jak się wydaje, niekwestionowanym atutem. Ludzka egzystencja jest wszakże naukowo nieuchwytna, wymyka się naukowemu uprzedmiotowieniu. Nie sposób zamknąć jej fenomenu w ciasnych ramach danej teorii czy umieścić w granicach nawet najpilniej wykoncypowanego i wypracowanego systemu filozoficznego. Lub inaczej: doświadczenie bycia-w-świecie jest o wiele bogatsze niż słowa, za pomocą których staramy się je opisać czy zdefiniować. Wątek ten, dla przykładu, trafnie ujęła Małgorzata Opoczyńska, psychoterapeutka Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego: „istnienie zanurzone w języku nie może wyrazić się w nim bez reszty. Niewspółmierność języka i istnienia – rzecz można: bezradność języka, który nie wypowie

nigdy swej treści – jest nieodłącznym rysem naszego bycia w świecie” (Opoczyńska, 2019: 50; Błaszczuk, 2021a: 62–76).

Co więcej, rezygnacja Szarego z prowadzenia „chłodnego” dyskursu naukowego, typowego dla rozpraw akademickich, pozwala mu dotrzeć do szerszego kręgu odbiorców. A umiejętność przystępnego pisanie o sprawach trudnych, w tym nawiązywanie do literatury pięknej i psychologii, sprawia jednocześnie, że jego publikacja zyskuje potencjał (auto)terapeutyczny. Osobiste przemyślenia autora, literacki sposób filozoficznej wypowiedzi, sięganie po metafory, symbole czy porównania, zdecydowanie silniej bowiem oddziałują na czytelnika niżli zdystansowany, „chłodny”, zdepersonalizowany wywód naukowy. Nie tylko bardziej do nas przemawiają i „dają do myślenia” (Ricoeur, 1985: 59), lecz także – co niezwykle ważne – niejednokrotnie mogą dać impuls do podjęcia oczyszczającej (terapeutycznej właśnie) autorefleksji. Mogą więc istotnie przyczynić się do przewartościowania swoich ideałów, poglądów i schematów poznawczych, do przemyślenia siebie „na nowo”, a w konsekwencji do zmiany dotychczasowego sposobu życia (*metanoia*). Erich Fromm mawiał nawet, że czytając klasyczne dzieła literatury światowej (Lew Tołstoj, Honoré de Balzac, Fiodor Dostojewski, Albert Camus, Franz Kafka), możemy lepiej poznać i zrozumieć mechanizmy funkcjonowania ludzkiej psychiki niż studiując akademickie rozprawy psychologiczne (Fromm, 1996: 92–93; Jaspers, 1990: 434–435). Biorąc to pod uwagę, książka Szarego stanowi zaproszenie do samodzielnego filozofowania, poszukiwania sensu życia oraz prawdy o sobie („bycia sobą”).

Nie chcąc rozsadzać ram niniejszej wypowiedzi, skupmy się jedynie na przybliżeniu najważniejszych (i zarazem najciekawszych) wątków publikacji Szarego. Poczynione tu uwagi i konstatacje będą nie tyle krytycznym do niej komentarzem, ile notatkami i spostrzeżeniami zapisanymi na jej marginesie. Chodzi bowiem o swoistą próbę twórczego współmyślenia z autorem, towarzyszenie mu w procesie odsłaniania autentycznego sposobu ludzkiego bycia („bycia sobą”) oraz wyruszenie z nim w podróż w poszukiwaniu prawdy, dobra i piękna.

Szary podkreśla, że „najważniejszą prawdę człowiek może odkryć tylko w głębi siebie” (Szary, 2023: 13). Jest to prawda egzystencjalna, prawda o sobie samym, prawda „bycia sobą”. Jest ona, jak zaznaczyliśmy, niedostępna dla zewnętrznego obserwatora oraz niewyraźna w języku dyskursywnym. Aby się do niej zbliżyć, potrzebne jest uświadomienie sobie siebie jako egzystencji (bytu „w drodze”), podmiotu samoświadomego, samowiednego i zaangażowanego w swoje bycie, a przy tym „rzucanego” w świat oraz znajdującego się w konkretnej sytuacji tu oto. Z jednej strony

potrzebna jest więc autorefleksja (myślenie zaangażowane), uważność, koncentracja i akceptacja swojego egzystencjalnego doświadczenia (usytuowania, położenia), pokora oraz cierpliwość. Z drugiej natomiast – poczucie „zadomowienia” (Heidegger, 2002: 142–143; Heidegger, 1977), bycia u siebie, odnalezienie obszaru „pierwotnej swojskości” (Tischner, 2012: 225), to jest miejsca, w którym moglibyśmy żyć na sposób autentyczny, pokazać swoją „prawdziwą twarz”, zdjąć maskę instytucjonalnych, społecznych i międzyludzkich konwencji, fasad czy pozorów.

Zamieszkiwanie i myślenie (autorefleksja) są więc dialektycznie skorelowane z autentycznością. Jak konkluduje Szary: „idąc przez życie człowiek potrzebuje schronienia, potrzebuje miejsca bezpieczeństwa, miejsca, w którym może odpocząć, a przede wszystkim doświadczać bycia sobą. Takim miejscem jest dom budowany w głębi własnego serca” (Szary, 2023: 28). Myślenie jest wartością samą w sobie, tym, co w nas intymne i najbardziej nasze własne. I choć myślenie zostało współcześnie zagubione (Heidegger, 2000), przestało pełnić funkcję egzystencjalnego drogowskazu, busoli „dobrego życia”, a nawet uległo niepokojącej instrumentalizacji, doprowadzając do powstania systemów totalitarnych (Horkheimer, 2007; Horkheimer i Adorno, 2010; Arendt, 1987), to jednak „bezmyślnym życiem żyć człowiekowi nie warto” (Platon, 2007: 204). Myśl stanowi bowiem „wielkość człowieka” (Pascal, 2008: 172). Przypomnijmy słowa Blaise’a Pascala: „człowiek jest tylko trzcina, najwątliwszą w przyrodzie, ale trzcina myślącą. Nie potrzeba, by cały wszechświat uzbroił się, aby go zmiażdżyć: mgła, kropla wody wystarczą, aby go zabić. Ale gdyby nawet wszechświat go zmiażdżył, człowiek byłby i tak czymś szlachetniejszym niż to, co go zabija, ponieważ wie, że umiera, i zna przewagę, którą wszechświat ma nad nim. Wszechświat nie wie nic” (Pascal, 2008: 172). Siedemnastowieczny prekursor egzystencjalizmu przekonywał, że w myśli spoczywa „cała nasza godność” (Pascal, 2008: 172; Błaszczuk, 2017: 149–162). Autorefleksja jest zatem czymś bardzo cennym, czymś, co stanowi o naszej osobowej tożsamości; wreszcie czymś, co ma potencjał (auto)terapeutyczny, orientując nas ku „byciu sobą”.

Z poszukiwaniem schronienia – „zadomowienia” (Heidegger), obszaru „pierwotnej swojskości” (Tischner) – wiąże się natomiast pewien paradoks. Nierzadko szukamy majestatycznych budowli i okazałych pałaców, poświęcamy czas i energię na ich oglądanie i podziwianie, podczas gdy prawdziwy dom, ten, którego tak pilnie wypatrujemy, za którym tak mocno tęsknimy, do którego z całych sił dążymy, znajduje się w nas samych, jest ukryty wewnątrz nas, w głębi naszego serca („dom ukryty jest wewnątrz każdego z nas” [Szary,

2023: 24], „droga do domu to w tej sytuacji droga ku sobie, droga ku sercu” [Szary, 2023: 24]). Podobne konstatacje znajdziemy u Kierkegaarda, wedle którego wznoszenie okazałej budowli, upajanie się jej widokiem, przypomina postawę filozofa-teoretyka, dążącego do „systematyzacji systemu” (Mounier, 1964: 221), a więc do naukowego (systemowego) wyjaśnienia specyfiki ludzkiej egzystencji oraz mechanizmów funkcjonowania świata: „myśliciel tworzy potężną budowlę, cały system obejmujący istnienie i historię świata, obejmujący wszystkie tym podobne rzeczy, a kiedy się przyjrzeć jego osobistemu życiu, odkrywamy ku naszemu wielkiemu zdziwieniu okropne i śmieszne zjawisko: on sam osobiście bynajmniej nie zamieszkuje w tym ogromnym, wzniosłym pałacu, ale w szopie obok albo w psiej budzie, albo co najwyżej w stróżówce” (Kierkegaard, 1982: 183). Nie sposób zatem mówić o egzystencji, nie mówiąc jednocześnie o samym egzystującym. Tworząc w myślach piękny pałac, w którym chcielibyśmy zamieszkać, nie tylko zapominamy, że to jedynie nasza projekcja, nasze wyobrażenie o nim, ale też oddalamy się od samych siebie, od tego, co „wewnętrzne” i autentycznie nasze. Oddalamy się tym samym od swojego „wewnętrznego domu”, jedyne miejsce, które może nam dać prawdziwe schronienie. Warto dodać, że powrót do samego siebie, w tym autorefleksja, introspekcja i konfrontacja ze swoimi emocjami, ma ogromne znaczenie terapeutyczne (Bradshaw, 1995; Stahl, 2019; Calvo, 2023).

Przejdźmy do podsumowania. Publikacja Stefana Szarego *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna* jest książką wartościową, godną uwagi, inspirującą do samodzielnych przemyśleń. W przystępny sposób omawia wybrane zagadnienia ogniskujące się wokół człowieka i ludzkiej egzystencji. Autor jawi się jako pilny obserwator życia społecznego i zjawisk zachodzących w dynamicznie zmieniającej się kulturze współczesnej, a zarazem jako wrażliwy, odpowiedzialny i zaangażowany humanista, któremu leży na sercu dobro jednostki oraz jej dążenie do samopoznania, samorozumienia i „bycia sobą”. Praca Szarego jest więc potrzebna zwłaszcza dzisiaj, w czasach filozoficznie naznaczonych „śmiercią Boga” (Nietzsche, 2003: 110–111), „zaćmieniem Boga” (Buber, 1994), „zaćmieniem człowieczeństwa” (Heschel, 2014: 59), „ucieczką od wolności” (Fromm, 2001) czy „dyktaturą Sie” (Heidegger, 2010). Naznaczonych także wszechobecnym „kryzysem orientacji” (Längle, 2016: 21; Błaszczuk, 2021b: 377–383), dojmującym poczuciem lęku, samotności i „utruty ja” (May, 1993; 1994; 1995), wreszcie poczuciem postępującej atomizacji i „płynności” (Bauman, 2006; 2007; 2011), bezsensu życia i „egzystencjalnej próżni” (Frankl, 2009). Coraz więcej osób zapomina bowiem, że „życie każdego człowieka jest drogą ku samemu sobie” (Hesse,

2017: 7), na różne sposoby unika wsłuchiwania się w swój wewnętrzny głos, unika podejmowania autorefleksji, blokując „możliwość wewnętrznego dialogu” (Leontiev, 2018: 302). Tymczasem jest on konstytutywnym komponentem autentyczności, do której odsłonięcia zachęca poznawski uczonec. Jego publikacja zainteresuje nie tylko miłośników filozofii, przedstawicieli nauk humanistycznych i społecznych, ale też każdego, kto szuka prawdy, dobra i piękna, kto pragnie lepiej poznać i głębiej zrozumieć samego siebie.

Literatura

- Arendt, H. (1987). *Eichmann w Jerozolimie. Rzecz o banalności zła* (tłum. A. Szostkiewicz). Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Augustyn, św. (1999). *Dialogi filozoficzne* (tłum. A. Świderkówna i in.). Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Bauman, Z. (2006). *Płynna nowoczesność* (tłum. T. Kunz). Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Bauman, Z. (2007). *Płynne czasy. Życie w epoce niepewności* (tłum. M. Żakowski). Warszawa: Wydawnictwo Sic!.
- Bauman, Z. (2011). *Kultura w płynnej nowoczesności*. Warszawa: Wydawnictwo Agora.
- Błaszczuk, M. (2017). Pascal jako prekursor filozofii egzystencjalnej. *Przegląd Filozoficzny*, 3, 149–162.
- Błaszczuk, M. (2021a). Egzystencja i psychoterapia. *Hybris*, 55, 62–76.
- Błaszczuk, M. (2021b). Wobec pytania o sens ludzkiej egzystencji. *Filozofia i Nauka*, 9, 377–383.
- Bradshaw, J. (1995). *Powrót do swego wewnętrznego domu* (tłum. C.E. Urbański). Warszawa: Wydawnictwo Medium.
- Buber, M. (1994). *Zaćmienie Boga* (tłum. P. Lisicki). Warszawa: Wydawnictwo KR.
- Calvo, A. (2023). *Jak ukoić swoje wewnętrzne dziecko* (tłum. J. Kuhn). Warszawa: Wydawnictwo Muza.
- Dilthey, W. (1982). *Pisma estetyczne* (tłum. K. Krzemieniowa). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Frankl, V. (2009). *Człowiek w poszukiwaniu sensu* (tłum. A. Wolnicka). Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca.
- Fromm, E. (1996). *O sztuce słuchania. Terapeutyczne aspekty psychoanalizy* (tłum. R. Saciuk). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Fromm, E. (2001). *Ucieczka od wolności* (tłum. O. i A. Ziemilscy). Warszawa: Czytelnik.
- Heidegger, M. (1977). *Budować, mieszkać, myśleć. Eseje wybrane* (tłum. K. Michalski i in.). Warszawa: Czytelnik.
- Heidegger, M. (2000). *Co zwię się myśleniem?* (tłum. J. Mizera). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Heidegger, M. (2002). *Odczyty i rozprawy* (tłum. J. Mizera). Kraków: Wydawnictwo Baran i Suszczyński.

- Heidegger, M. (2010). *Bycie i czas* (tłum. B. Baran). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Heschel, A.J. (2014). *Kim jest człowiek?* (tłum. K. Wojtkowska). Łódź–Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego – Wydawnictwo Punctum Pracownia Oświatowo-Wydawnicza.
- Hesse, H. (2017). *Demian* (tłum. M. Kurecka). Poznań: Wydawnictwo Media Rodzina.
- Horkheimer, M. (2007). *Krytyka instrumentalnego rozumu* (tłum. H. Walentowicz). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Horkheimer, M., Adorno, T. (2010). *Dialektyka oświecenia* (tłum. M. Łukasiewicz). Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Jaspers, K. (1990). *Istota i krytyka psychoterapii* (tłum. D. Lachowska). W: K. Jaspers, *Filozofia egzystencji* (tłum. D. Lachowska, A. Wołkowicz). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Kierkegaard, S. (1982). *Bojaźń i drżenie. Choroba na śmierć* (tłum. J. Iwaszkiewicz). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kierkegaard, S. (2000). *Dziennik (wybór)* (tłum. A. Szwed). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Länge, A. (2016). *Gdy rodzi się pytanie o sens. Praktyczne zastosowanie logoterapii* (tłum. A. Grzegorzczak, A. Szymczak). Warszawa: Wydawnictwo Barbelo.
- Leontiev, D. (2018). Egzystencjalny sens samotności (tłum. A. Kondrat). *Idea*, 1, 294–303.
- May, R. (1993). *Miłość i wola* (tłum. H. i P. Śpiewakowie). Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- May, R. (1994). *Odwaga tworzenia* (tłum. E. i T. Hornowscy). Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- May, R. (1995). *O istocie człowieka. Szkice z psychologii egzystencjalnej* (tłum. M. Moryń, Z. Wiese). Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- Mounier, E. (1964). *Wprowadzenie do egzystencjalizmów* (tłum. E. Krasnowolska). Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Nietzsche, F. (2003). *Wiedza radosna* (tłum. L. Staff). Kraków: Wydawnictwo Zielona Sowa.
- Opoczyńska, M. (2019). *Pasaże egzystencji. Strony psychoterapii i inne strony*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Pascal, B. (2008). *Myśli* (tłum. T. Żeleński (Boy)). Warszawa: Hachette.
- Platon (2007). *Obrona Sokratesa*. W: Platon, *Dialogi* (tłum. W. Witwicki). Warszawa: Unia Wydawnicza „Verum”.
- Ricoeur, P. (1985). *Egzystencja i hermeneutyka* (tłum. E. Bieńkowska i in.). Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Stahl, S. (2019). *Odkryj swoje wewnętrzne dziecko. Klucz do rozwiązania (prawie) wszystkich problemów* (tłum. S. Miłkowska). Kraków: Wydawnictwo Otwarte.
- Szary, S. (2005a). *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera*. Kęty: Wydawnictwo Antyk.
- Szary, S. (2005b). *Zasłuchani w słowo. Rozważania inspirowane nauczaniem Jana Pawła II*. Poznań: Wydawnictwo Święty Wojciech.
- Szary, S. (2006). *Maryja w dziejach zbawienia*. Kraków: Wydawnictwo Zmartwychwstańców Alleluja.

- Szary, S. (2013a). *Szlakami Sørensa Kierkegaarda. W dwusetną rocznicę urodzin filozofa*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Szary, S. (2013b). *Pytając o Boga. Refleksja z bł. Janem Pawłem II*. Warszawa: Wydawnictwo Michalineum.
- Szary, S. (2013c). *Impresje egzystencjalne. Rozważania filozoficzne*. Toruń: Wydawnictwo EscapeMagazine.pl.
- Szary, S. (2019). *Mądrość gór. Czternaście dni w Szklarskiej Porębie*. Poznań: CER Druk.
- Szary, S. (2023). *Być sobą. Autorefleksja terapeutyczna*. Warszawa: Wydawnictwo von Borowiecky.
- Tischner, J. (2012). *Filozofia dramatu*. Kraków: Wydawnictwo Znak.

